

**TALABALARDA “SHARQ TARONALARI” MUSIQA FESTIVALI
VOSITASIDA TOLERANTLIKNI RIVOJLANTIRISH METODLARI
МЕТОДЫ РАЗВИТИЯ ТОЛЕРАНТНОСТИ У УЧАЩИХСЯ
ПОСРЕДСТВОМ МУЗЫКАЛЬНОГО ФЕСТИВАЛЯ “ШАРК
ТАРОНАЛАРИ”
METHODS OF DEVELOPING TOLERANCE AMONG STUDENTS
THROUGH THE “SHARQ TARONALARI” MUSIC FESTIVAL**

Aziza

Abdumannatova¹

1. O'zbekiston- Finlandiya pedagogika instituti, Samarqand, O'zbekiston.

Annotatsiya. Ushbu maqolada “Sharq taronalari” musiqa festivali vositasida talabalarda tolerantlikni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari va metodikasini takomillashtirish yo'llari yoritib berilgan.

Kalit so'zlari: talaba, “Sharq taronalari”, musiqa festival, tolerantlik, rivojlantirish, metodika.

Аннотация. В данной статье освещены педагогические условия и пути методического совершенствования развития толерантности у студентов посредством музыкального фестиваля «Шарк тароналари».

Ключевые слова: студент, «Шарк тароналари», музыкальный фестиваль, толерантность, методика развития.

Abstract. In this article, pedagogical conditions and ways of methodological improvement for the development of tolerance in students through the "Sharq Taronalari" music festival are highlighted.

Key words: student, "Sharq taronalari", music festival, tolerance, development methodology.

Samarqand yer yuzining sayqali. Yaxshilarga, ulug'larga beshik bo'lgan yurt. Bu ko'hna kentning jahon sivilizatsiyasi taraqqiyotida o'z o'rni bor. Ayniqsa musiqa va qo'shiqchilik san'ati rivojida o'z o'rniga ega. Aniqrog'i Samarqandda musiqa va san'at maktabining shakllanishi uzoq yillarga borib taqaladi. San'atimizning bu nodir namunalari asrlar davomida sayqal topib, bugungi kungacha yetib keldi. Ana shu tarixiy an'analar e'tiborga olinib, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1997-yil 11-martdagi “Sharq taronalari” xalqaro musiqa festivalini o'tkazish to'g'risida”gi qarori qabul qilindi [3]. Har ikki yilda o'tkazib turiladigan ushbu festival nafaqat respublikamizda, balki butun dunyo madaniy hayotida tarixiy voqea bo'ldi. Musiqa festivalini BMTning fan, ta'lim va madaniyat masalalari bo'yicha qo'mitasi – YUNESKO tomonidan qo'llab-quvvatlanishi festivalni xalqaro maydondagi nufuzini yanada oshirib yubordi. Festival o'z oldiga Sharq xalqlari milliy musiqa va qo'shiqchilik san'atining noyob durdonalarini keng targ'ib qilish, milliy musiqa an'alarini asrab-avaylash va kelgusi avlodlarga o'z holicha yetkazish, xalqlar, elatlar, millatlar, davlatlar o'rtasidagi madaniy aloqalarni mustahkamlashdek ezgu maqsadlarni qo'ygan edi. Bu yaxshi niyat, nafaqat mamlakatimiz balki xorijdagi millionlab san'at ixlosmandlarining qalbidan joy oldi va dunyo xalqlarining ko'ngil mulkiga aylandi.

Tarixchi olim Abdurahmon Bodirov musiqa festivalining qadimiy Samarqand shahrida o'tkazilishining sababi haqida fikr yuritib: “Yer yuzining sayqali”, “Sharq Rimi”, “Sharqning jannati”, “Sug'dning mashhur bozori”,

*Aziza Abdumannatova,
O'zbekiston-
Finlandiya pedagogika
instituti
assistent o'qituvchisi
aziza091996@gmail.com*

“Musulmon olamining qimmatbaho gavhari”, “Yer yuzining porloq nuqtasi”, “Movaraunnahrning quruqlikdagi bandargohi” kabi ta’sirli, jozibali, lo’nda ifodalangan nomlar bilan e’tirof etib kelingan Samarqand qadimiy musiqa san’atining beshigi bo’lib kelganligidir,” deb ta’kidlaydi. [4]

Musiqaning shaxs kamolotida tutgan o’rnini alohida e’tirof etish lozim. Musiqa mehnatdan toliqqan insonga ma’naviy-ruhiy ozuqa, yaxshi kayfiyat, bag’ishlaydi, hayotga bo’lgan qiziqishlariga ishonch uyg’otadi. Boshqacha aytganda, musiqa kishilarni mehnatsevarlik, vatanparvarlik, mardlik va jasurlik, o’zaro hurmat, mehr-oqibat, iymon-e’tiqod, diyonat, xalqlar o’rtasida do’stlik, birodarlikka, o’zaro hamjihat, tinch- totuv yashashga, tolerantlikka undaydi.

Pandemiya munosabati bilan oradan besh yil o’tdi. Besh yillik tanaffusdan so’ng, 2024-yil 26-avgust kuni XIII Xalqaro “Sharq taronalari” musiqa festivali bo’lib o’tdi. Ushbu anjumanning ochilish marosimida davlatimiz rahbari nutq so’zlab, “Sharq taronalari” mohiyatan “Jahon taronalari” festivaliga aylanganligini aytdi. Bu haqiqatni birinchi festivalda 31 ta mamlakat vakillari qatnashgan bo’lsa, bu yil barcha qit’alardagi 80 ga yaqin davlatdan 400 nafardan ziyod san’atkor va olimlar ishtirok etayotgani ham tasdiqlaydi, - dedi yurtboshimiz va “Sharq taronalari” anjumani bilan birga Xalqaro maqom san’ati, bahshichilik san’ati, hunarmandchilik festivallari, folklor va raqs san’ati bo’yicha “Buyuk ipak yo’li”, “Lazgi” xalqaro festivallari, Toshkent Xalqaro kinofestivali singari yirik madaniy tadbirlar muntazam o’tkazib kelinayotganini qayd etdi. Bular O’zbekistonning Jahon ahlini tinchlik-totuvlikka, qadrdonlik va ahillikka chaqiradigan “ezgu da’vatdir”.

Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyev jamiyatlar ichida ma’naviy tanazzul ildiz otayotgan notinch va tahlikali zamonda azaliy qadriyatlarni, odamiylik qiyofasini saqlab qolish tobora mushkullashib borayotganini bildirdi: “Afsuski, mana shunday noyob taronalar ko’pincha faqat bir anjuman doirasida yangraydi, Xalqaro miqyosda keng targ’ib qilinmaydi. Shu bois, festivalimizning g’olib va sovrindorlari ishtirokida dunyo mamlakatlarining nufuzli shaharlarida kata-katta konsert dasturlarini nomoyish etish taklifini bildirsam, o’ylaymanki, sizlar ham bu fikrni qo’llab-quvvatlaysizlar”, - deya qo’shimcha qildi. [1]

Bugungi asosiy vazifa talaba – yoshlarda, shu jumladan, bo’lajak musiqa o’qituvchilarida musiqa turizmi vositasida tolerantlikni rivojlantirish dolzarb pedagogik muammolardan biriga aylandi. Bu borada “Sharq taronalari” musiqa festivalining imkoniyatlaridan foydalanish asosiy pedagogik vazifalardan biridir. Bo’lajak musiqa o’qituvchilarida musiqa turizmi vositasida tolerantlikni rivojlantirish metodlari to’g’risida fikr bildirishdan oldin, “metod” tushunchasiga izoh berib o’tsak.

Pedagogika fanlari doktori, professorlar X.Ibragimov va M.Quronovlarning “Umumiy pedagogika” darsligida ta’kidlaganidek, “metod” (lotincha”metodos”- yo’l) tadqiqot yo’li, nazariya, ta’limot deb tarjima qilinadi. Ilmiy tushuncha sifatida “metod” so’zi keng ma’noda muayyan maqsadga erishish yo’lini, tarzini, tor ma’noda tabiat va ijtimoiy hayot hodisalari hamda qonuniyatlarini bilish maqsadida qandaydir muayyan vazifani hal etish

algoritmini bildiradi. Pedagogikada ijodiy maxsus metodlar mavjudki, ular yordamida ta'lim-tarbiya jarayoniga oid muhim fanlar, turli pedagogik vazifalar mohiyatlari, mexanizmlari, xususiyatlari o'rganiladi"[6]

Talabalarda "Sharq taronalari" musiqa festivali vositasida tolerantlikni rivojlantirish metodlarini jadvalda o'z aksini topgan

1-jadval

№	Musiqa va san'at turizm obyekti	Festival o'tkaziladigan joy va muddati	Festival o'tkazishdan maqsad	Talabalarda tolerantlikni rivojlantirish imkoniyatlari	Kutilayotgan natijalar
1	"Sharq taronalari" musiqa festivali	1997-yildan buyon har ikki yilda bir marta o'tkazib kelinmoqda. –Pandemiya munosabati bilan besh yil o'tib 2024-yil 26-avgust kuni XIII Xalqaro "Sharq taronalari" festivali Samarqand shahrining Registon maydonida o'tkazildi. Prezidentimiz mazkur forumni o'z mazmun mohiyatiga ko'ra "Jahon taronalari" festivaliga aylanadi,- deb ta'kidladi	- Sharq mamlakatlari milliy musiqa va qo'shiqchilik san'atining noyob namunalarini keng targ'ib qilish; - milliy musiqa an'alarini avaylab – asrash va rivojlantirish; - yosh avlod qalbida san'atga bo'lgan mehr – muhabbat tuyg'ularini kamol toptirish; - go'zallikni chin insoniy qadriyatlar-ni tarannum etish; Prezidentimiz "Musiqa va san'at festivallari –	- Xalqlar o'rtasidagi do'stlik, birodarlik rishtalarini yanada mustahkamlash, - ijodiy hamkorlik; - madaniy – ma'naviy munosabatlarda doirasini xalqaro miqyosida kengaytirish;	- talabalar-ning tinchlik, do'stlik, qardoshlik to'g'risida gitushunchalari kengayadi, - xalqlar davlatlar o'rtasidagi o'zaro ishonch mustahkamlanadi, - boshqa xalqlarning musiqa madaniyati-ga hurmat oshadi, - elatlar, millatlar, xalqlar o'rtasidagi muloqat madaniyati rivojlanadi .

			O'zbekistonn ing tinch – totuvlikka da'vati", - deb ta'kidladi.		
--	--	--	--	--	--

Shuningdek, talabalar mutaxassislik fanlarini o'qitish jarayonida jahon musiqa madaniyatiga salmoqli hissa qo'shgan kompozitorlar hayoti va faoliyati va ular tomonidan yaratilgan musiqa asarlari to'g'risida, turli xalq va millat vakillari tomonidan tayyorlangan cholg'u asboblari haqida batafsil ma'lumotga ega bo'lishadi.

Musiqa turizmi orqali talabalarda tolerantlikni rivojlantirish metodlarini takomillashtirishni quyidagi jadval orqali ifodaladik. Bu jadval musiqa turizmining turli aspektlarini ko'rsatib beradi:

**Musiqa turizmi orqali talabalarda tolerantlikni rivojlantirish
metodlari**

2-jadval

Metod	Tavsif	Amaliyot
Musiqa festivaliga tashrif	Talabalar turli madaniyatlar tomonidan tashkil etiladigan musiqa festivallariga tashrif buyurishlari.	Bu tajriba orqali talabalar turli musiqa janrlarini va ularning madaniy asoslarini boshdan kechiradilar, bu esa turli madaniyatlar haqida chuqurroq tushunishni rivojlantiradi.
Musiqa madaniyatini o'rganish	Turli mamlakatlarning musiqa tarixi va madaniyatini o'rganish kurslari yoki seminarlari.	Talabalar turli madaniyatlarning musiqiy an'analari va ularning jamiyatdagi roli haqida bilim olish orqali ko'proq ochiq fikrli va qabul qiluvchilar bo'lishadi.
Musiqa bilan til o'rganish	Musiqa yordamida yangi tillarni o'rganish. Bu usul til barrierlarini yengishda va madaniyatlararo muloqotni yaxshilashda yordam beradi.	Talabalar turli tillardagi qo'shiqlar orqali til o'rganishadi, bu esa ularning madaniyatlarni qabul qilish qobiliyatini oshiradi.
Xalqaro hamkorlik loyihalari	Musiqa asosida xalqaro talabalar bilan hamkorlik loyihalari. Bu loyihalar musiqa yaratish yoki musiqa bilan bog'liq	Bunday loyihalar talabalarni turli madaniy fonlardan kelgan odamlar bilan ishlashga o'rgatadi va ularning madaniyatlararo tushunishini

	tadqiqotlarni o'z ichiga oladi.	oshiradi.
Musiq ijodkorligi workshoplari	Musiq yaratish bo'yich qo'shiq yozish va kompozitsiya yaratish. Talabalar o'zlarining musiq asarlarini yaratishadi va boshqalar bilan bo'lishishadi.	Bu faoliyatlar ijodiy ifoda vositasi sifatida musiqani qo'llab, talabalarning o'zaro tushunish va hurmat ruhida muloqot qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi.
Virtual musiq almashinuvlari	Onlayn platformalar orqali turli mamlakatlarning talabalari bilan musiq almashinuvi. Bu musiq asarlarini almashish yoki birgalikda musiq yaratishni o'z ichiga oladi.	Bu usul talabalarga dunyo bo'ylab o'z tengdoshlari bilan bog'lanish va ularning madaniyatlarini musiq orqali tushunish imkonini beradi.

Ushbu metodlar, musiq turizmini va uning turli aspektlarini qo'llash orqali, talabalarda madaniyatlararo tushunchalarni rivojlantirishga va ularning shaxsiy va kasbiy kompetentsiyalari rivojiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. madaniyatlararo kommunikatsiya ko'nikmalarini yaxshilaydi va dunyoqarashlarini kengaytiradi.

Bo'lajak musiq o'qituvchilarida "Sharq taronalari" musiq festivali vositasida tolerantlikni rivojlantirish uchun quyidagilarga e'tiborni qaratish lozim:

- "Sharq taronalari" festivali haqida talabalaraga to'liq ma'lumot berilishi;
- Yangi avlod darsliklarida, o'quv va uslubiy qo'llanmalarda festival haqidagi yangi fakt va materiallar o'z aksini topishi;
- "Sharq taronalari" musiq festivaliga oid roliklardan dars va mashg'ulotlar jarayonida foydalanish;
- Ushbu festival materiallari asosida talabalarda tolerantlikni rivojlantirishga oid o'quv, uslubiy qo'llanmalar tayyorlash va joylarga yetkazib berish;
- Festivalga tashrif buyurgan mehmonlar (olimlar, musiqachilar, san'atkorlar) bilan talabalar uchrashuvlarini tashkil etish;
- "Sharq taronalari" musiq festivali vositasida talabalarda tolerantlikni rivojlantirishga oid yangi metodikalarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy qilish.

Samarqand keyingi yillarda davlat rahbarlarining uchrashuvlari, xalqaro forumlar, iqtisodiy, turizm, fan va madaniyat masalalariga oid shu jumladan

“Sharq taronalari” musiqa festivallari tizimli ravishda o‘tkazilib, bu ko‘hna kentning Xalqaro maydondagi obro‘-e‘tibori oshib bormoqda. Bu esa dunyoda tinchlikni mustahkamlashga, xalqlar, davlatlar, millatlar o‘rtasida o‘zaro ishonch, qardoshlik va ahillik, do‘stlik, birodarlik rishtalarini mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Amalga oshirilayotgan ishlar O‘zbekistonning Xalqaro maydondagi obro‘-e‘tiborini imijini oshirmoqda. Talabalarga, shu jumladan bo‘lajak musiqa o‘qituvchilari ruhiyatiga ana shu ezgu g‘oyalarni singdirishni davrning o‘zi talab qilmoqda.

Amalga oshirilayotgan bu ezgu ishlar davlatimiz rahbarining “Millatlararo do‘stlik, diniy konfessiyalar o‘rtasidagi hamjihatlik, ijtimoiy bag‘rikenglik muhitini yanada mustahkamlash uchun bor kuch va imkoniyatimizni safarbar etamiz”,- degan ezgu niyatlarning amaldagi ifodasidir.[1] Bu ulug‘ g‘oyalar har birimizdan halol va vijdonli mehnat qilishga, o‘qishga vatan va xalq manfaatlari uchun ezgu maqsadlar sari dadil qadam tashlashga undaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. M. Mirziyoyevning 2022-yil 20-dekabrda Oliy Majlisga va O‘zbekiston xalqiga Murojaatnomasi.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. M. Mirziyoyevning 2024-yil 26-avgust kuni Samarqandda o‘tkazilgan “Sharq taronalari” 13-Xalqaro musiqa festivalining ochilish marosimiga nutqi.
3. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1997-yil 11-martdagi “Sharq taronalari” Xalqaro musiqa festivalini o‘tkazish to‘g‘risida”gi qarori.
4. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Sharq taronalari” Xalqaro musiqa festivalini o‘tkazish tartibi to‘g‘risidagi nizomi // Xalq so‘zi 2019-yil 26-yanvar
5. Abdurahmon Bodirov va boshqalar. Samarqanddan taralgay jahonga Sharq taronalari/ Toshkent- “Navro‘z”, 2013, 72b.